

ZABİL BAYRAMLI*tarix üzrə elmlər doktoru***E-mail: zabil_bayramli@mail.ru**

QƏSR-I ŞİRİN MÜQAVİLƏSİ

Açar sözlər: Səfəvilər, Şah, Sultan, Bağdad, İsfahan*Ключевые слова:* Сефевиды, Шах, Султан, Багдад, Исфахан*Keywords:* Safavid, Shah, Sultan, Bagdad, Isfahan

Azərbaycan Səfəvi dövlətinin tarixi araşdırılmış bir çox monoqrafiyalar, elmi məqalələr yazılmışdır. Lakin bu dövlətin tarixinin bəzi problemləri, xüsusilə Osmanlı-Səfəvi dövlətləri arasında qarşılıqlı diplomatik və iqtisadi əlaqələrin, baş vermiş müharibələrin, bağlanmış müqavilələrin dərinlən araşdırılıb öyrənilməsinə ehtiyac bu gün də qalır. Ona görə ki, bu problemlər araşdırılarkən bəzən ilkin mənbələrdəki mötəbər materiallar yox, ikinci dərəcəli faktlar elmi dövriyyəyə cəlb edilmiş və nəticədə məsələlər tələb olunan səviyyədə həllini tapmamışdır. Belə problemlərdən biri də məqalənin tədqiqat obyekt-i Qəsr-i Şirin əhdnaməsidir.

XVI əsrin sonu XVII əsrin əvvəllərində xarici siyasət sahəsində böyük uğur qazanıb, Azərbaycan Səfəvi dövlətinin beynəlxalq münasibətlər sisteminə qovuşmasına nail olub, onun dünyanın aparıcı dövlətləri arasında nüfuzunu gücləndirən I Şah Abbasın (1587-1629) imperiyanın Şimal-Qərbində strateji əhəmiyyət kəsb edən bölgələrdə həyata keçirdiyi yeni hərbi əməliyyatlar Osmanlı dövləti ilə münasibətlərdə ciddi gərginliyə səbəb oldu. Tərəflər arasında 1612-ci ildə bağlanmış müqavilə 1613-cü ildə pozuldu. I Şah Abbas 1622-ci ildə Osmanlı sultanı II Osmanın öldürülməsi və bu səbəbdən İstanbulda baş vermiş qarışıqlıqdan istifadə edib 1623-1624-cü ildə hərbi əməliyyatları genişləndirib Bağdad daxil olmaqla Ərəb İraqını Osmanlı dövlətindən geri aldı. Bu zaman Osmanlı imperiyasında hakimiyyətə keçən görkəmli dövlət xadimi IV Sultan Murad (1623-1640) Anadoludan İran körfəzinə çıxan karvan yolu üzərindəki Bağdadın itirilməsi ilə barışmayıb Ərəb İraqının fəthini ön plana çəkir (1, 406). Hərbi əməliyyat planını ciddi hazırlayan IV Sultan Murad öncə İrəvanı fəth edib burada güclü qarnizon yerləşdirib, Təbrizə də hücum təşkil edərək Səfəvilərin əsas hərbi qüvvəsini bu istiqamətlərə yönəldərək Ərəb İraqı məsələsinə həll etməyi qərara alır. IV Sultan Murad 1634-cü ildə İrəvanı fəth edib burada güclü qarnizon yerləşdirə bildi. Ancaq I Şah Səfinin qızılbaş ordusu 1635-ci ildə, yəni IV Sultan Muradın Bağdad hərbi əməliyyatına qədər İrəvanı çətinliklə olsa da geri alıb imperiyanın Şimal-Qərb sərhədlərini möhkəmləndirdilər.

Səfəvi dövlətinin Mərkəzi Asiya xanları və Böyük Moğol dövləti ilə aralarında Xorasan və Qəndəhar üstündə gərginliyin yenidən dərinləşməsindən ehtiyat edən I Şah Səfi iki cəbhədə müharibə aparmağın mümkün olmayacağını başa düşüncə, Osmanlı dövləti ilə döyüşləri dayandıraraq müqavilə bağlamağa cəhd edir. Elə bu məqsədlə h.1046-cı (m.1636) ildə Osmanlı dövlətinin baş vəzirinin İsfahana göndərdiyi elçi ilə apardığı diplomatik danışıqlarda tərəflər arasında sülh və dostluq müqaviləsinin bağlanması təklifi ilə çıxış etdi və İrəvan savaşında əsir götürülmüş Qars bölükbaşı Mahmud ağa və digər osmanlı əsirləri azad edilib ölkələrinə göndərildilər. Şah süfrəçibəşi Maqsud Sultanı da Osmanlı səfiri ilə İstanbula elçi göndərdi (2, 193). Səfəvi elçisi İstanbulda danışıqlar apararkən h.1047-ci (m.1637) ildə Bağdad bəylərbəyi Bektaş xan İsfahana qasid göndərərək bildirdi ki, Sultan baş vəzir Məhəmməd paşanı öldürmüş, onun yerinə Bayram paşanı təyin etmiş və ona Bağdada hücum edib oranı fəth etməyi tapşır-

mişdi. Bu vaxt Osmanlı dövlətindəki Səfəvi elçisi süfrəçibəşi Maqsud Sultan geri qayıdıb Osmanlı ordusunun İstanbuldan artıq Bağdada yola düşməsi xəbərini gətirir (2, 204).

IV Sultan Murad yenə əvvəlki hərbi taktikaya əl atdı. Onun göstərişi ilə osmanlıların Bağdada hərbi yürüşündən Səfəvilərin diqqətini yayındırmaq üçün Qars, Diyarbəkr, Ərzurum paşaları birləşib 1637-ci ilin yazında İrəvana hücum etdilər. Vilayətin bəylərbəyi Kəlbəli xan İrəvan qalasını möhkəmləndirib onların qarşısını çətin olsa da alıb qələbə çaldı (2, 206).

IV Sultan Muradın ordusu Bağdad hərbi əməliyyatına başladıqda, artıq I Şah Səfinin göstərişi ilə qızılbaş qoşununu toplayıb bir cəbhədə birləşdirmək üçün vilayətlərə təvaçilər^{*} göndərilmişdi. Belə ki, nazir-i biyutat Hüseyn xan (5, 214) Əlişəkər, Kürdüstan, Luristan əmirləri və hakimləri ilə əlaqə yaradıb onların alaylarını vahid cəbhədə birləşdirib, Bağdad ətrafının boşaldılması əmrini aldı və dərhal da fəaliyyətə başladı. Sipahsalar Rüstəm xanın qardaşı söhbət yasovulu İsa bəy Azərbaycana göndərildi. Azərbaycan əmirlərinə göstəriş verildi ki, qoşunlarını səfərbər edib müharibəyə hazırlaşsınlar. Darülrşad Ərdəbil hakimi Nəzərəli xan, Ağxa xan Mülqəddən, Sarı xan Taliş da dərhal qoşunlarını səfərbər edib birlikdə Bağdada hərəkət etməli idi. Kuhgiluya bəylərbəyi Nəgdi xan, Doruğ hakimi Mehdi xan sultanın oğlu Muradxan bəy, topçubaşı Murtuzaqulu bəy, İnallı və Əcirli yüzbaşılardan süvari, topçu, tüfəngçilərdən ibarət qoşunla Bağdada hərəkət etmək barədə göstəriş aldılar. Bu zaman Bağdad qalasının qoruyucularının sayı təxminən 20000 nəfər idi. Ərzaq, sursat və xüsusilə badlic, bal-yeməz, zərbzən topları üçün barıt, qurğuşun, fitil hazırlığı barədə də əmrlər verilmişdi (2, 215).

İsfahandan Şah Səfinin ordusu da Bağdada yola düşür. Rüstəm xan (2, 115) və Azərbaycanın digər əmirlərinin alayları da Şahın ordusu ilə birləşdilər. Bu əsnada İsfahan tüfəngçilərinin minbaşısı Mir Fəttah tüfəngçi ağası təyin edilib, Bağdada göndərildi. Böyük hərbi təcürübəyə malik Xələf bəy çərxçibəşi də Bağdada yola salınmışdı. Ərəb İraqının bəylərbəyi Bektaş xan və Bağdada köməyə gəlmiş əmirlər müdafiə mövqeyini üstün tutdular. Sultan Muradın ordusu bundan istifadə edib 2 rəcəb 1047 (20 noyabr 1637-ci ildə) qalanı mühasirəyə aldı. Bu zaman baş verən su daşqınları şəhər əhalisinə ciddi ziyan vurmuş və qalanı bir neçə yerdən dağıtmışdı. Qazilər çətinliyə dözür, sinələrini sipər edib qalanın divarlarını təmir edib qoruyurdular (2, 216; 3, 76). Osmanlı ordusu qırx gün ərzində çətinliklə qalaya yaxınlaşdı. Onların Bağdada yaxınlaşması qalanın müdafiəsini xeyli çətinləşdirdi. "Zeyl-i tarix-i alamara-yi Abbasi" də qeyd edilir ki, təkcə bir gün ərzində Osmanlı topçuları Bağdadın qala divarlarına 45000 mermi atmışdılar ki, onların hər birinin ağırlığı Təbriz çəki vahidi ilə 24 batman idi. Getdikcə mühasirə daralır, həm qala müdafiəçiləri, həm də şəhər əhalisinin itkiləri çoxalır, ruh düşgünlüyü gərginliyi daha da artırır. Belə bir vəziyyətdə Bektaş xan çıxılmaz vəziyyətdə qalıb bir nəfəri Osmanlı baş vəzirinin yanına göndərərək döyüşü dayandırmağı, sülh bağlamağı təklif edir. Sultan Murad çoxdan gözlədiyi bu təklifi böyük qələbə sayıb belə bir şərt irəli sürdü ki, Bektaş xan özü qaladan çıxıb onun hüsuruna gəlsin və sülh danışıqları hazırlansın. Bektaş xan bir neçə nəfər əmir, minbaş, yüzbaş ilə qaladan çıxıb onun hüsuruna gedir. Sultan Murad ona vəd verdi ki, müqavimət dayandırılıb qala qapıları açılarsa əmirlərə, qala mühafizəçilərinə aman veriləcək və osmanlılar onlara toxunmayacaqlar (2, 117). Bağdadı 25 şaban 1047 (12 yanvar 1638)-ci ildə Osmanlılar tutdular. Məhəmməd Məsum İsfahani hesab edir ki, Şah Səfinin hərbi rəisləri xəyanət etdiklərinə görə Bağdadı Osmanlılar tutmağa müvəffəq olmuşdular.

^{*} Əmrə əsasən ayrı-ayrı qoşun dəstələri arasında əlaqə yaradan, lazım olduqda onların vahid cəbhədə birləşməsinə təşkil edən hərbi məmur (Bax: Fərzəliyev Ş. Azərbaycan XV-XVI əsrlərdə. Bakı, 1993, s. 70)

^{*} Döyüşə öncə çıxarılan çərxçi (avanqard) adlı hərbi dəstənin başçısı (Bax: Fərzəliyev Ş. Göstərilən əsəri, s. 72)

Qızılbaş hərbi rəisləri -I Şah Səfinin yaxın silahdaşlarından Bağdad hakimi Bektaş xan, Xələf bəy, Nəgdi xan və Mir Fəttah İsfahani osmanlılarla razılaşib Bağdad darvazasını onlara açmışdılar (3, 73). Ancaq Sultan, şərtinə əməl etmədi və ilk növbədə əmirilər əsir götürüldülər. Qətl və qarət də oldu. Bektaş xan və onunla Sultan Muradın hüsuruna getmiş minbaşılar, yüzbaşılar, əmirilər isə yaxşı qarşılanmış və onlara aman verilmişdi. Ancaq Bektaş xan çox pərişan və peşiman olub zəhər qəbul edib canına qəsd edir. (2, 218). Bağdad tutulduqdan sonra Xələf bəy, Mir Fəttah, Nəgdi xan və Əliyar xan Gəraylı Sultanın xidmətinə göndərilmiş, qaladakı əmirilərin bir çoxu isə ölüm cəzasına məhkum edilmişdi (2, 94; 3, 73). Sultan Murad sülh müqaviləsini hazırlamaq üçün baş vəzir Mustafa paşanı naib təyin edib onun başçılığı altında burada güclü qarnizon yerləşdirib, özü İstanbulla yola düşdü. Əmrə görə Mustafa paşa Zəhaba dönüb burada yerləşməli, adət-ənənəyə uyğun sülh müqaviləsi hazırlanıb imzalanmalı idi (2, 219). Sülh danışıqlarına qədər Sultan Muradın adından Məhəmməd ağa ilə Şah Səfiyə dostluq məktubu göndərilib, tərəflər arasında sülh müqaviləsinin bağlanması tələb edildi. Məhəmməd Ağa ilə Məhəmmədqulu bəy Cığatay da Səfəvi dövləti tərəfindən sultan sarayına elçi göndərildi. O cümlədən xüsusi fərmanla Sarı xan Talış, Nədrəli bəy Türkman və Cani xan qorqubasının bacarıqlı vəziri Zəhaba göndərildi. Onlar Osmanlı baş vəziri Mustafa paşa ilə birlikdə dostluq və sülh müqavilənaməsi hazırladılar. Tərəflər arasında mükəmməl məzmunlu sülh müqaviləsi bağlandı və müqavilənin üzü Sarı xanla Şaha göndərildi. "Zeyl-i tarix-i alamara-yi Abbasi"yə görə tərəflər arasında bağlanmış müqavilənin sonuncu surəti münşi əl-məmalik Mirzə Əbdülhüseyn tərəfindən yazılmışdır. Mənbədə müqavilənin mətni fars, həm də qədim osmanlı dilində verilmişdir. Osmanlı dilindəki mətnə ərəb ifadələri üstünlük təşkil edir. Müqavilənin fars dilindəki mətnində qeyd olunurdu ki, böyük vəzir Mustafa paşanın göstərişi ilə ona vəkalət verilmiş və həvalə olunmuşdur ki, sülh qaydaları və müqavilə sənədləri, sərhədlərin müəyyənləşdirilməsini elə aparsınlar ki, fitnə-fəsad əhlinin söz-söhbətinə səbəb olmasın. Biz də sakinlərin rifah halını yaxşılaşdırmaq üçün xanlığın vəliəhdinin etimadlı əmirilərindən olan Sarı xana göstəriş vermiş və bizim şərəfətli tərəfimizdən vəkil olunmuşdu ki, sərhədlərin müəyyənləşdirilməsi və sülh şərtlərinin həyata keçirilməsi tərəflər arasında dövlət qanunlarına uyğun olaraq müəyyənləşdirilib yazılı şəkildə təsdiq olunsun. Sərhəd və sunurlar müəyyənləşdirilib bağlanmış əhd-peyman möhkəmləndirildikdən sonra Darüssəlam Bağdad və Azərbaycan tərəflərini bu ünvanla müəyyənləşdirsinlər. Padşaha və onun vilayət sülalələrinə mənsub olan yerlər Cəstan, Badray və Məndəlcindən sərhəd zonasında yerləşən Dərtəngə qəddir. Səhrələr padşaha mənsubdur, dağlar dövlət və vilayət sülalələrinə mənsubdur. Caf, Ziyəddin, Harumi padşaha, Birə və Rəzəbi isə vilayət dudmanlarına mənsubdur. Dağ qalası olan Zəncir xarab edilsin. Ərəb tərəfdə olan kəndlər padşaha, şərq tərəfdə olan kəndlər isə vilayət dudmanlarına mənsub edilsin. Zələm qalasının yuxarısında yerləşən dağ, onun Zələm tərəfə baxan hissəsi Rum padşahına, Urman qalası və ona tabe olan qala, orman və kəndlər vilayət dudmanlarına mənsub hesab edilsin. Suz Güdükçıxanda olan Şəhrurur şəhəri, Qızılca və ona tabe olan (yerlər) padşahın dövlət mənsublarına, Məhrəman və onun tabeliyində olan yerlər vilayət dudmanları mənsublarına aiddir. Azərbaycan mahalına gəldikdə, hər iki tərəf arasındakı Qotur qalası, Maku qalası və Mağazberd qalası xarab edilsin. Dudmanın bir qrup əmir və hakimlərinə verilsin ki, onlar ondan artığına layiq deyillər.

Müqavilənin sonrakı şərtlərində qeyd olunur ki, camaatı sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşatmaq üçün onların arasında dostluq yaratmalı, bir-birinin şənliklərində iştirakını təşkil etməli, bayram günlərində birgə şənlik keçirmələrini təşkil etməlidirlər (2, 220-223).

Sarı xanla göndərilən, Sultan Muradın vəkalət ilə vəziri-əzəm Mustafa paşanın türkcə tərtib etdiyi sunurnamənin transliterasiyası:

... həzrətlərinin hərəfi - əla cəlalətməğrun və canibi-əsnayi-səadətməşhunlardan həll və əqdi-omuri-mülk və milləti-məmur və məzun, ixtiyari-sülh və cəng məxsusunda tofiğ yaftə icazati – hümayun olmaqla vəkaləti-mütləqə və niyabəti – mühəqqiqə mərhəsbilə əsakiri-islami-nüsrət əncami Bağdad altında qaldırır mütəvəkkilən Əliyyə Allah-tala Əcəm vəlatına teyi-mənazıl və mərahilə ağaz və ahəng olunub, Haruniyə nam mənzilə nüzul olunduqda.

Şahı-alicah və şövkət dəstgahı – xosrovi-fələk, bargahi-sitarəsipahi-ali-yi Allahi-təali...-canibi-başəriflərindən səadətli və əzəmətli padşahımıza namələri və bu həqirə məktub mülatifət xütəmələri ilə qədvətülümra və ümdətül-kübra Şəmsəddin Məhəmmədqulu bəy eşikağası elçilik təriqilə gəlib şah həzrətləri islah zatülbeyn və sülhü səlah canibeyn xüsusunda iradə edərlərdiyi təskini-atəşi-cəngü cidal və dəfü rəfi-qübari-hərbü qətal olunmasına tələb etməyin, biz dəxi nəsi-şərifilə əməl etməgi məxəzimiz məcməl və məfsəl-əmnü istirahəti İbadullah üçün sülhə riza verib layiqi-dövləti-tərəfeyn və müvafiqi-ərzü namusi-canibin olan vəchə-vəchə üzrə əhvali-sülhə feysəl vermək babında şahı-valacah həzrətlərinin tərəfi-qərinül-şəriflərindən bir mötəmədəleyh kimsə toykil buyrulub irsal olmaq üçün hüzeni – cəmcəhiyə məktub göndərilmişdi və əlhəleyi-həzə büsatı-sülh və səlah, rəbtü ertəbatı-müsaliyə mostoucebül-fələh və istiqrarı-müvasiq, əhudü təyini-əhvali-sünur və sərhəd üçün bu sülh və səlahi-xeyrəncami-ati əlbəyane nəhci-şərhi-quyəm üzrə tərəfi-əşrəfi-həzrəti-şahidən vəkili-mütəməd olub iniqadi-müsaliyə və müahidəyə məmur və məfuzi-əleyhü mütəqəllid olan cənabi-imarətməbi-əyalətnəşəbi-müsadiğət-ünvan Sarı xan damsaiyül-təmami-məsələhül -əmn və əl-iman Zəhab nam mənzildə gəlib orduyi-hümayuni-Xudavəndqariyə daxil olduqdan mərasimi-mehman-nəvazi riayətindən sonra hicrəti-nəbuyəleyh əfzəl əfzəlul-səlavət vətəhiyyənin bütün qırx doqquz sənəsində vəqə olan məhərrəmül-hərəmi əzmullahi-təala beynəlnamın on dördüncü günü bir vəqti-xürrəm və səti-meymənət touam idi ki, orduyi-humayunda olan vüzərayi-əzam və miri-miran-aliməqam və ağayani-zuyələhtiramdan nikçəri ağası və altı bölük ağaları və sair kübərayi-əskər üzəmayi-fəşğəri-zəfərpeykər ilə divani-ali qurulub bilmüşafihəyi-nizaməhval və intizamı-hal vədayei-xaliqül-bəraya üçün tərəfindən tərbiyət olan müqəddəmat bu vəchilə nəticəbəxşayi-şəkli həsən və canibindən ibraz olunan həcəc və bərahin qəzayayi-müsaliyə bu növü mümzayi-qələm icabət şümül olmuşdur ki, Bağdad vilayətində Cəstan, Bədrə, Məndəlcin, Dərtəng, Dərnə səadətli padşahımıza mütəəlliq olub Mündəlcindən Dərtəngə varınca səhra olan məhəllər bu tərəfdən zəbt oluna və Taği - Şah tərəfinə mütəəlliq olana, Zəncirqala ki, Tağın qalasında vəqə olmuşdur, Bəxlob tərəfi-ərəbisində vəqə olan köylər canibi-xudavəndqaridən və tərəfi-şərqisində olan qəryələr canibi-şahın zəbt oluna və şəhri-Zülqərində Zələm qalasının balasında olan tağın gələyi məzburiyə nazir olan tərəfi canibi padşahidən, qələyi-Urman təvəbyi olan qəryələr tərəfi-şahdan zəbt oluna və Şəhri-Zula çıxan kədü key sünur təyin olmuşdur. Qızılca qala və təvəbi canibi-əşrəfi-şahənşahi, Məhrəman və təvəbi canibi-şahidən təsərrüf oluna Dəvan sərhəddində Qotur, Makur və Qars canibində Məazberd nam qalalar tərəfindən yıxdırılma məvadi-məzburi-mötəbərdən maəda, Axsəğa, Qars və Van, Şəhri-Zul, Bağdad və Bəsrənin sair sunuratına daxil olan qəlla, bəqəə, nəvahi və ərazi, təlal və cəbal madam ki, şah həzrətlərinin dəxl və təərrüz olmuyub iqazi-fitnəyə bais olacaq bir haləti-məhvəşə sadir olmuya bu canibdən dəxi səadətli və əzəmətli padşahımıza bu sülhü məqbul tutub tərəfi-hümayunlarından xiləfi-əhd və misağ ol tərəfin sözü olan məhəllərə bu canibdən təərrüz olunmuyub tərəfeyndən tüccarü əbnaül-səbil gəlib-gedib dostluq olmaq üçün işbu vəsiqəyi-əniğəyi-müştəmilə əl-həqiqə vəkaləti-ame və nəyabəte-xassəməiz mocubincə kəsədeyi-silk təhrir olunub irsali-hüzuri-şövkətpənəhi-şahi və iblaği-məclisi-şaməxül-imami-dövlətpənəhi qılınmışdır ki, bu sürut və ühudi-mərgumə mötəbər tutulub tərəfi-şəriflərindən nəsi-şərifin məfhumi gomahu həqqə riayət olunduqca dövlətli və əzəmətli padşahımız həzrətlərinin

daxi əşrəflərindən əmri-şəriflərinə mütabiət edib beizni-Allahülmülkif- aləm bu sülhi-xeyrəncan ilə yuməl-qaim, səbat və davam buluna (2, 224-227).

Müqaviləni Səfəvilər tərəfindən Sarı xan, Osmanlı dövləti tərəfindən isə Mustafa paşa imzalamışdılar. Müqavilədə göstərilirdi: Bağdad, Bəsrə, Kərkük, Ağıska, Van daxil olmaqla Doğu Anadolu Osmanlı dövlətinin, İrəvan Səfəvi dövlətinin olacaq. Arazın sağ sahilindəki Maku, Qotur, Mağazberd və Qarsın qala divarları dağıdılacaq. Sülh müqaviləsi bağlanıb tərəflər arasında sərhəd xətti müəyyən edildikdən sonra Mustafa paşa İstanbula, qızılbaş nümayəndələri isə Qəzvinə qayıtdılar. Qəzvinə rəsmi məclisdə sülh müqaviləsi ilə bağlı məsələyə baxıldı (2, 231) Bu müqaviləni Səfəvi hökmdarı I Şah Səfi qəbul edib imzaladıqdan sonra, imzalı nüsxəni IV Sultan Murada göndərdi. IV Sultan Murad tərəfindən də müqavilə imzalandı və təsdiq edildi. Evliya Çələbiyə görə 1639-cu il mayın 17-də bağlanmış Qəsr-i Şirin müqaviləsi 27 maddədən ibarət olub, iki dövlət arasındakı Əhdnamədə göstərilirdi: "... Birinci maddə odur ki, hər iki tərəfdən vurğunçu, yağmaçı və talançı olmasın. Ələ keçirildikdə hər iki tərəfə uyğun ədalətli hökm verilə... İkinci maddə: əsgər çəkilib gərənay, nəfir ilə top və tüfəng atılıb ölkə basılmaya... " (4, 65).

Beləliklə, iki qonşu imperiya bir-birindən asanlıqla qopara biləcəkləri bir şeyin olmadığını anlayınca, aralarında diplomatik münasibətlər güclənməklə sərhədləri sabit bir sakitliyə qovuşdu.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan tarixi (Uzaq keçmişdən 1870-ci ilə qədər). Bakı: "Azərbaycan" nəşriyyatı, 1996, 872 s.
2. İsgəndər bəy Münşi Türkman və Məhəmməd Yusif Məvərrəx. Zeyl-i tarix-i alamara-yi Abbasi. Tehran: Capxane-yi İslami, h. 1317, 420 s.
3. Павлова И.К. Хроника времен Сефевидов (Сочинение Мухаммед-Масума Исфাহани "Хуласат ас-сийяр"). Москва: ВО "Наука", Издательская фирма "Восточная литература" 1993, 120 с.
4. Bayramlı Z., Əzizli B. Azərbaycan Evliya çələbinin 1654-cü il "Səyahətnamə"sində. Bakı: "Azərbaycan" nəşriyyatı, 2000, 160 s.

ЗАБИЛ БАЙРАМЛЫ
доктор исторических наук

КАСРИ ШИРИНСКИЙ ДОГОВОР

Истории Сефевидского государства посвящено значительное количество монографий, диссертационных работ и статей. Однако, некоторые проблемы этого государственного образования, сыгравшего большую роль в политической жизни региона, остались вне поля зрения специалистов. К числу таких вопросов относится Касри Ширинский договор 1639 года. В данной статье исследуются малоизученные вопросы условий договора.

ZABİL BAYRAMLI
doctor of Historical Sciences

KASRI-SHIRINSKY AGREEMENTES

About the Safavids States there were devoted too much monography, and also PHD works science articles. But however, there are some problem, of this establishment as state, played important role in political entire life of the Azerbaijan region, remained in out of field vision. About some problems one of these problem related to the Kasri-Shirinsky agreement of 1639 years is XVII centry. Present article is less investigated, of this condition of treaty.

Rəyçilər: t.e.d.A.İsgəndərov, t.e.d. Q.Ə.Əliyev

Bakı Dövlət Universiteti "Azərbaycan tarixi (təbiət fakültələri üzrə)" kafedrasının 20 noyabr 2013-cü il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür (protokol №03).